

rozdíly ve vývoji cen potravin a důlních potřeb a na hospodářské zázemí města. Ludmila Sulitková nastínila možnosti poznání podnikání v městském prostředí v předbělohorském období na příkladu Brna. Její práce se může stát základem pro budoucí komparaci s jinými městy.

Pro dějiny univerzitní má velký význam studie Marka Ďurčanského, v níž se autor zabývá úřadem kvestora pražské univerzity v letech 1612–1622 a vazbami kvestorů na městské prostředí. Úřad kvestora jakožto univerzitního úředníka byl zaveden v roce 1612; měl mít na starosti hospodářské záležitosti univerzity. Prvotním iniciátorem vzniku úřadu byl Vavřinec Benedikt Nudožerský, k realizaci však došlo až za rektorátu Jana Kampana Vodňanského. V úřadu se ve sledovaném období vystřídali Prokop Poenius Světnovský, Jan Hippus Vodňanský, Jan Chebd'ovský z Felzu a Jan Češbivius. Až na Poeonia se jednalo o měšťany mimopražského původu, všichni byli absolventy pražské univerzity a měli zkušenosti s výukou na partikulárních školách. Do budoucna by chtěl autor na práci navázat dalšími souvisejícími výzkumy. Součástí článku je edice instrukce a přísahy kvestora z přelomu let 1617–1618.

Závěrečné řádky monografie věnuje Jan Lhoták otázce využití raně novověkých šacunků (odhadů majetku a berně, která se z něj stanovovala). Kolektivní monografie je vítaným příspěvkem k hospodářským dějinám středověké a raně novověké ekonomiky, jejíž poznávání v posledních desetiletích spíše stagnovalo. Autoři se hrdě hlásí k odkazu prací Aloise Míky, Jaroslava Honce, Gustava Skalského, Rostislava Nového, Bedřicha Mendla, Františka Grause a dalších veličin hospodářských dějin. Jak již bylo naznačeno výše, mnohé z příspěvků jsou jakýmsi odrazovými můstky pro další bádání a lze doufat, že jejich autoři nepoleví ve své pili a neodejdou k jiným tématům.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2024.25

Milan Řípa, Ronald Richter: Termojaderná fúze první na světě: Sokolov 1936
Muzeum Sokolov, příspěvková organizace Karlovarského kraje, Sokolov 2021,
67 stran, ISBN 978-80-86630-47-2

Drobná publikace seznamuje čtenáře s osobností v českém prostředí málo známou, ale lze říci že celosvětově významnou. Falknovský (sokolovský) rodák Wilibald Richter, který si v pozdějších letech začal říkat Ronald, byl absolventem Přírodovědecké fakulty Německé univerzity v Praze, přičemž již za studií zde působil jako asistent. Po absolutoriu roku 1935 se vrátil do svého rodného města, kde působil v tanních chemických závodech. Rok poté zde díky svým experimentům zahájil výzkum termojaderné fúze. Ve fyzikálních experimentech pak posléze pokračoval i za 2. světové války v Berlíně a zejména v Argentíně, kam se po válce uchýlil a kde byly Richterovy experimenty sponzorovány prezidentem Perónem. Experimenty byly ukončeny v roce 1952 a tím v podstatě přehled Richterovy vědecké kariéry v publikaci končí. Richter zemřel až v roce 1991. Dostupných zdrojů k Richterově životu je nemnoho, a proto je obdivuhodné, že se autorovi podařilo celkem přehledně jeho značnou část rekonstruovat.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti je text spíše syntézou zahraniční anglicko, německo a španělskojazyčné literatury, a poněkud tak zamrzí, že autor nevyužil zdroje,

keré má na rozdíl od materiálů z Argentiny (pokud nebyly skartovány) na dosah, když už se tématem zabýval dlouhodobě.¹ Jedná se zejména o písemnosti, týkající se Richterova působení na Přírodovědecké fakultě Německé univerzity, uložené v Archivu Univerzity Karlovy. Jedinou z nich, kterou autor využil, je digitalizovaná matrika doktorů.² Z nevyužitých zdrojů se jedná v první řadě o katalogy posluchačů, které zachycují průběh Richterova studia, zapsané přednášky a jména jeho vyučujících. Z katalogů lze vyčíst i to, kdo byli Richterovi spolužáci.³ Druhým souborem nevyužitých dokumentů jsou spisy Geofyzikálního ústavu, které se týkají jeho asistentury v čase studií.⁴ V neposlední řadě se v univerzitním archivu nachází i rigorózní protokol se záznamy o Richterových rigorózních zkouškách⁵ a strojepis Richterovy disertační práce, o níž autor ví, že existuje, ale patrně s ní nepracoval, jak vyplývá z poznámkového aparátu.⁶ Kniha je čtivá a psaná stylem určeným i pro širší veřejnost, ale přesto by nebylo na škodu některé její pasáže více rozepsat pro čtenáře méně znalé problematiky fyzikálních jevů a termojaderné fúze.⁷ Práce je nepochybně svým „objevem“ Ronalda Richtera přínosná pro českou veřejnost, a to nejen pro zájemce o dějiny vědy a techniky. Pokud by se ovšem někdo do budoucna chtěl tématem zabývat hlouběji a měl možnost pátrat po jeho stopách i v cizině, patrně dojde k mnoha dalším zjištěním o této polozáhadné postavě českoněmecké a argentinské fyziky.

Jan Boukal

DOI: 10.14712/23365730.2024.26

Daniela Brádlarová, Milada Paulová, první česká profesorka: mezi soudobými dějinami a byzantologií

Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2021, 377 s., ilustrace, portréty, faksimile, ISBN 978-80-88304-73-9

Publikace *Milada Paulová, první československá profesorka: mezi soudobými dějinami a byzantologií* je jedním z výstupů projektu *Jaroslav Bidlo a Milada Paulová: zakladatelské osobnosti historické slavistiky v kontextu vývoje české vědy*. Díky tomuto projektu a úsilí Daniely Brádlarové se po více jak pěti dekadách od smrti dočkala první česká docentka a první profesorka v Československu vlastní biografické monografie.

Milada Paulová se narodila 2. listopadu 1891 v Loukově ve středních Čechách do rodiny cukrovarnického úředníka. Nesnadné dětství (ztráta matky a bratra v raném věku,

¹ Např. Milan ŘÍPA, *Fyzikální dobrodruh Ronald Richter. Autor prvních pokusů s fúzí v plazmatu na světě – Československo v roce 1936 – a budovatel vůbec první fúzní laboratoře*, Československý časopis pro fyziku 5, 2019, s. 346–357.

² Archiv Univerzity Karlovy, fond Matriky Německé univerzity, inv. č. 5, Matrika doktorů Německé univerzity v Praze (1931–1936), s. 404.

³ Archiv Univerzity Karlovy, fond Přírodovědecká fakulta Německé univerzity v Praze (dále jen AUK, fond PFF NU), inv. č. 596, kniha č. 67, Katalog posluchačů: zimní semestr 1928/29 a následné akademické roky. Richter strávil na fakultě 11 semestrů, nikoliv 5, jak tvrdí Řípa na s. 10.

⁴ AUK, fond PFF NU, k. 26, inv. č. 345–347.

⁵ AUK, fond PFF NU, inv. č. 623, kniha č. 94, Rigorózní protokol (Rigorosenprotokoll) II, 1931–1945, s. 85.

⁶ AUK, fond PFF NU, inv. č. 832, rukopis č. 155, č. disertace 645: Wilibald RICHTER, *Untersuchung von Sperrschichtphotozellen mit weichen Roentgenstrahlen*.

⁷ Srovnej s pochvalnou recenzí na knihu od fyzika Jana MLYNÁŘE ve Sborníku Muzea Karlovarského kraje 30, 2022, s. 204.